

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ВИКЛИКИ РЕІНТЕГРАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В ЦИВІЛЬНЕ ЖИТТЯ: АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ, ОСВІТИ ТА СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ ВЕТЕРАНІВ

Туманян П. К.

студентка 4 курсу ОР бакалавр
спеціальність 231 «Соціальна робота»

Керівник: Варнава У. В.

к. психол. н., доцент кафедри соціальної роботи ФПСР

Початок воєнних дій на території України спричинив появу багатьох соціально значущих викликів які після повномасштабного вторгнення посилили свій вплив на життя громадян. Окремо слід розглянути зміни у адаптації під дією цих проблем саме у військових, адже вони і так знаходяться у вразливому стані під час реабілітації та інтеграції у суспільство, а вплив додаткових соціально-економічних чинників і бар'єрів лише уповільнюють та погіршують процес їх реінтеграції та успішного відновлення після надзвичайно напруженого стану від знаходження на фронті.

Актуальність досліджуваної теми обумовлена тим, що після повномасштабного вторгнення на територію України у 2022 році ця проблема стала масово обговорюваною не лише фахівцями та самими ветеранами, але й цивільними громадянами, що спричинило збільшення кількості таких програм із реінтеграції як на рівні державних закладів, так і на рівні громадських організацій чи різноманітних ініціатив. Це свідчить про те, що суспільство хоче та намагається зрозуміти та підтримати захисників нашої країни, а тому соціальні працівники як посередники між військовими та державою і громадянами

повинні доносити до них що ж насправді турбує військовослужбовців та допомагати із висвітленням різноманітних перешкод із якими вони мають справу задля того, щоб ці програми були ефективними та дієвими.

Бар'єрів із якими зіштовхуються ветерани після повернення додому безліч, але якщо брати до уваги найпоширеніші, то це: складна система доступу до медичних послуг, складний шлях у оформленні того або іншого статусу задля отримання пільг, відсутність комплексного впливу на проблеми під час проходження реабілітації та відсутність роботи мультидисциплінарних команд фахівців якщо у цьому є потреба, вплив війни на психологічний стан військового, ризик появи девіантної поведінки чи зловживання адиктивними речовинами, недостатня поінформованість щодо закладів куди можна звернутись по допомогу та послуги на які вони мають право, стигматизація з боку суспільства щодо військових які повернулись з фронту через недостатню поінформованість. Окремо варто розглянути проблеми у сфері працевлаштування, освіти та безпосередньо самого соціального забезпечення загалом, адже ці сфери є одними із найтиповіших із якими мають справу ветерани після повернення у цивільне життя[1].

Якщо казати про працевлаштування, то основним бар'єром є те, що деякі роботодавці чи HR-менеджери можуть мати певні упередження коли бачать заявку на посаду від ветерана війни. Можна навести наступні приклади таких стереотипів: військові після повернення з фронту підходять лише для фізичної роботи, вони є загрозою для оточення та психічно не стабільними, усі ветерани мають пост травматичний стресовий розлад, вони замкнені у собі, ветеранам складно змінювати фах чи займатись новим видом діяльності через їх минуле на війні і так далі. Беззаперечно перелічені явища не можна

ігнорувати якщо вони дійсно наявні і вони потребують втручання професіонального фахівця, але це не означає, що кожен захисник та захисниця їх має лише через факт свого статусу військового. Основна проблема під час працевлаштування це те, що роботодавці не хочуть розбиратись індивідуально з кожною ситуацією та їм простіше відмовити одразу, аніж поспілкуватись із ветераном та знайти до цієї людини індивідуальний підхід. Більше того, дуже часто саме терапія працею є частиною реабілітаційного та інтеграційного процесу військового, який має щось із зазначеної вище поведінки. Це означає, що трудова діяльність навпаки є шляхом «зцілення» та сприяє поверненню людини до звичайного стану рівноваги у цивільному житті і якщо роботодавець дійсно зацікавлений у комфорті своїх працівників та розуміє важливість інклюзії та індивідуального підходу до кожного працівника своєї фірми або організації, то це може не лише покращити життя самого військового, але й підвищити статус та рівень самої компанії як в очах клієнтів, так і в очах партнерів по бізнесу [3].

Нажаль, у сфері освіти захисники та захисниці також стикаються із невеликою кількістю перепон, а саме: відсутність інклюзивного середовища у навчальному закладі якщо ветеран має інвалідність та пересувається із допомогою допоміжних засобів, нестабільний графік через бойові задачі та обмеженість у часі що ветеран може приділяти навчання, нетолерантність та відсутність підтримки від самого навчального колективу, інколи відсутність індивідуального підходу з боку викладачів і так далі. У сфері освіти найголовнішим завданням для керівництва закладу під час зарахування студента який має статус ветерана війни є максимальне забезпечення інклюзивного, розуміючого та позитивно налаштованого оточення щодо нового студента. Коли військовий

повертається додому, то одним із найбільших страхів є те, що його не прийме, або виключить суспільство. Такі страхи можуть виникати навіть по відношенню до власної родини, а тим паче до нового колективу, якщо мова йде про навчання чи професійну діяльність. Найголовнішим пріоритетом кожного навчального закладу є доступ студентів до освіти, а це значить, що під час зарахування студента учасника бойових дій, заклад повинен поцікавитись про його успішну інтеграцію в суспільство та провести підготовчу бесіду як із іншими здобувачами освіти, так і з самими викладачами[2].

Щодо соціального забезпечення, то тут можна виділити наступні аспекти: ефективне грошове забезпечення для військових та їх сімей, забезпечення житлом, налагоджена система пільг та компенсацій, санаторно-курортне лікування, створення ефективної і дієвої реабілітації захисників та захисниць, сприяння адаптації та інтеграції у суспільство та надання освітніх послуг, допомога у підвищенні кваліфікації чи зміні професійної сфери діяльності. Задля отримання будь якого виду соціального забезпечення слід мати як мінімум документи, які підтверджують статус військового, наприклад: статус учасника бойових дій, ветерана війни, учасника АТО і так далі. Основна проблема полягає у повільному темпі надання цього статусу що значно відтягує його отримання та документальне підтвердження, а іноді і унеможливорює зовсім. Окремо слід виділити непристосованість більшості державних закладів для військових з інвалідністю, що спричиняє значні труднощі елементарно у пересуванні. Тобто, іноді військові навіть не можуть фізично пройти усі необхідні документальні процедури без допомоги сторонніх людей, які також не завжди можуть бути поруч. Також проблемою є відсутність кооперації та налагодженого зв'язку між різними

державними установами, що додатково ускладнює процес звернення військових до цих організацій. Зазначені бар'єри лише виснажують ветеранів які і так знаходяться у вразливому стані після повернення додому. У результаті вони або із самого початку упереджено ставляться до таких процедур та відмовляються від того, на що дійсно мають законне право, або у ході отримання документів кидають цю процедуру та не досягають бажаного кінцевого результату у вигляді офіційного статусу, який дозволив би їм отримати чесно заслужене соціальне забезпечення у вигляді програм, послуг та виплат [3].

Отже, проаналізувавши таку складну та багатогранну тему як виклики які постають перед військовими після їх повернення у цивільне життя, можна зазначити, що їх є доволі багато та вони дійсно серйозно впливають як на сам процес реабілітації, так і на психологічний стан загалом. Беззаперечним є те, що цю тему вкрай необхідно висвітлювати на усіх рівнях, адже ветерани потребують не тільки відновлення та проходження програм, а й звичайної підтримки від родини та від суспільства загалом. Тому вкрай необхідним є впровадження просвітницьких заходів та ініціатив для цивільного населення задля того, щоб розвінчувати стереотипи щодо військових та показати яким важливим є саме толерантне та свідоме ставлення як до тих хто зараз на фронті, так і до тих, хто повернувся у цивільне життя та потребує інклюзії та звичайного людського прийняття і включення у суспільство.

Література:

1. Соціальна робота з різними категоріями клієнтів: навчальний посібник / Мітіна С. В., Белавін С. П., Орловська О. А., Журавель О. П., Стеблянко О. Г. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2021. – 436с.

2. Довгаль В. М., Шандрук С. К. Специфіка соціального забезпечення військовослужбовців. м. Тернопіль. 2018р. Україна С. 113. URL:<http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/27572/1/Довгаль.pdf>